

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı
Dr. Ekrem KELEŞ:

“Kavramların istismarının önüne geçmenin en sağlam yolu halkımızı din konusunda aydınlatmaktır.”

Söyleşi: Dr. Lamia LEVENT ABUL

Güzel dinimizin şiarı mesabesindeki kavramları kullanarak din istismarı yapan kişi ve örgütlerin varlığını biliyoruz. Kavramların bağlamından koparılarak istismara alet edilmesi hususunda neler söylersiniz?

Sorunuzun cevabına geçmeden önce, bize kıyamete kadar yolumuzu aydınlatacak yüce bir kitap ve bu yüce kitabı nasıl anlayacağımızı ve hayata geçireceğimizi bizzat yaşayarak gösteren yüce bir elçi gönderen Cenabı Hakk’a hamdediyorum. Dinimizin iki temel kaynağı Kur’an ve sünnete sıkıca sarıldığımız takdirde asla sapkınlıklara sürüklenmeyeceğimizi ifade buyuran Sevgili Peygamberimize de salat ü selam ediyorum.

Sözlerimin başında gerek ferdi planda gerekse iyi niyetli oluşumlar halinde İslam’ı doğru bir şekilde anlama ve yaşama içinde bulunan bütün müminlerin gayretlerini Diyanet İşleri Başkanlığı olarak takdirle karşıladığımızı ifade etmek isterim. Dolayısıyla bu alanda söz söylerken dini istismar eden kötü amaçlı kişi ve oluşumlarla iyi niyetli çabaların karıştırılmamasının son derece önemli olduğunu bilmemiz gerekir. İyi niyetli hiç kimse, samimi bir şekilde din eğitimine ve din hizmetlerine katkı sağlamaya çalışan ve aynı safa durup omuz omuza namaz kıldığımız samimi müminleri, istismarcılarla aynı kefeye koymaya kalkmaz.

Sorunuzda da belirttiğiniz gibi din istismarı, en çok dinin şiarı mahiyetindeki bazı temel simgelerini, terimlerini, ıstılahlarını ve kavramlarını kötüye kullanarak veya çarpıtılarak gerçekleşmektedir. Müminlerin İslam’a ve İslam’a ait olan her şeye büyük hürmeti ve saygısı bilindiği için istismarcılar, birtakım İslami söylemlerle onların karşısına çıkmaktadır. Dolayısıyla bu söylemin arkasına gizlenmiş kötü amaçların farkına varamayan yahut da kavramların nasıl çarpıtıldığını ve bağlamlarından koparıldığını sezemeyen bazı müminler, bu yolla istismarcıların tuzağına düşebilmektedir. Söz gelimi cihat ettikleri düşüncesiyle kendilerini birtakım istismar hareketlerinin içinde bulmuşlardır. Şehit olacakları inancıyla canlarını ortaya koymuşlar, Allah yolunda harcadıklarını sanarak mallarını istismarcıların emrine verebilmişlerdir. Daha sonra içlerinden bir kısmı işin farkına vararak önemli pişmanlıklar ve hayal kırıklıkları yaşamıştır. Maalesef istismarın farkına varamayan ve hatta bu yolda zayı olan pek çok insanımız da olmuştur, olmaktadır.

Hiç kuşkusuz bu istismarların önüne geçebilmenin en sağlam yolu, halkımızın din konusunda doğru bir şekilde aydınlatılmasından geçmektedir. Bu görev de en başta Diyanet İşleri Başkanlığına düşmektedir. Başkanlığımız muhtelif hizmet birimleri ve ülkemizin her köşesine yayılmış müftü, vaiz, Kur’an kursu hocaları ve din görevlileriyle bu vazifeyi yerine getirebilecek potansiyele sahiptir.

Ayet-i kerime ve hadisi-i şeriflerin ehlisünnet yolu dediğimiz genel İslami anlayışın dışında yorumlara tabi tutulması din istismarının diğer bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi ve grupların maddi ve manevi çıkar elde etmek için nasları yanlış şekilde tevil etmeleri dinimize ne gibi zararlar vermektedir?

Bilindiği gibi Kur’an-ı Kerim, Peygamber Efendimize çeyrek asra yakın bir zaman diliminde tedrici olarak vahiy yoluyla ulaştırılmıştır. Bu süre zarfında Kur’an-ı Kerim’in nasıl anlaşılıp yaşanacağı Peygamber Efendimiz tarafından açıklanmış, İslam’ın nasıl hayata geçirileceği sahabe-i kirama fiili olarak gösterilmiştir. Ehlisünnet yolu, işte bu yoldur. İslam’ın rahmet yüklü mesajlarının en geniş manada insanlığa ulaştırılmasını sağlayacak ana yoldur. Bu yol, İslam ilim geleneği içinde kendine yer bulmuş ve İslam’ın temel prensiplerine ters düşmeyen bütün yorumları müsamaha ile karşılamıştır. Ancak İslam’ın ana ilkelerine ters düşecek şekilde

ayet ve hadislere taşınması mümkün olmayan ve tahrif boyutuna varan anlamlar yüklemek de elbette bir başka istismar türüdür. Bilhassa zaman ve zemine göre değişmesi mümkün olmayan ve üzerinde ümmetin ittifak ettiği hususlarda bütün bunlara ters düşecek şekilde ayet ve hadislere anlamlar yüklemeye kendi anlayışını meşrulaştırmak için bunu Kur'an ve sünnete söyletmeye çalışmak şeklinde tezahür eden bir istismar türüdür. Diğer taraftan son zamanlarda "ehlisünnet" kavramının da çokça istismar edildiğine şahit olunmaktadır. Özellikle kendisi gibi düşünmeyen bazı Müslümanları suçlamak amacıyla onların ehlisünnet dışı olduklarını söyleyerek karalamalara yeltenen bazı kişi ve grupların türemiş olması, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir meseledir. Bu bakımdan ehlisünnet kavramının istismarı yapılamayacak şekilde halkımıza anlatılması gerekmektedir. Bu doğrultuda ehlisünnetin en büyük imamı olan İmam Azam Ebu Hanife'nin "Men âmene bi't-tenzîl la yukaffaru bi't-te'vîl: Allah'ın indirdiğine inanan kişi, yorumu nedeniyle tekfir edilemez." sözünü unutmamak icap eder. Bu ana ilkeyi göz ardı ederek sırf kendi konumunu tahkim edebilmek için başkalarını ehlisünnet dışı olmakla suçlamaya kalkışmak, İslami, ilmî ve ahlaki bir tutum değildir.

Müslüman imajına zarar veren DEAŞ ve FETÖ gibi örgütler dinimizi nasıl tahrip ettiler? Bu örgütlerin faaliyetlerinden doğan olumsuz sonuçları telafi etmek ve gelecekte yaşanabilecek sorunların önüne geçmek için kişilere ve kurumlara düşen görevler nedir?

Bu tür yapılanmaların elbette İslam imajına ve Müslümanlara büyük zararları olmuştur, olmaktadır. DEAŞ türü örgütlerin en büyük zararı, Müslüman imajında meydana getirdiği hasardır. İslam'ı doğru bir şekilde tanıma fırsatı bulamamış bazı kesimler üzerinde İslam'a karşı bunlar üzerinden olumsuz propagandalar yürütülmektedir. Diğer taraftan bu örgütler Müslüman toplumlara karşı girişilecek operasyonlarda gerekçe oluşturmak üzere işlev görmektedir. Söz gelimi güven ve barış içinde yaşayan bir bölgeye önce bunlar girmekte, orada birtakım eylemlere girişmekte, arkasından da bu eylemler gerekçe gösterilerek o bölgelere müdahaleler gelmekte ve artık oluk gibi Müslüman kanı akmakta, binlerce, on binlerce masum bu yüzden ölmekte, yerlerinden yurtlarından ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bu örgütlerin arkalarındaki asıl planlayıcıların hedefi de bu olsa gerek. İslamofobi bilhassa bu tür örgütler üzerinden körüklenmekte ve böylece asıl zararı Müslümanlar görmektedir. Bu tür yapıların dine yaklaşımındaki temel sorun, Kurulumuzun "DEAŞ'ın Temel Felsefesi ve Dinî Referansları Raporu"nda da değinildiği gibi "usulsüzlük" ve "dinin araştırmaları" meselesidir. Bu usulsüzlük önemli hasarlara yol açmaktadır. Ayet ve hadislerin bağlamından kopararak ideolojik sloganlara dönüştürülmesi, temel İslami kavramların içlerinin boşaltılması, birtakım kişi ve grupların kendilerine benzemeyenleri sapkınlık ve dinden çıkmakla suçlamaları gibi sorunlar hep bu temel sapmanın yansımaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Kanaatimce FETÖ'nün en büyük zararı, en başta ülkemiz, Balkanlar, Türki Cumhuriyetler olmak üzere bütün İslam dünyasının ve hatta Batı'da yaşayan Müslümanların en zeki çocuklarını toplayarak Müslümanların paralarıyla eğitip emperyalizmin emrine vermiş olmasıdır. Bu örgütlerin diğer bir zararı, Müslümanlar nezdinde onarılması güç bir güven krizi meydana getirmiş olmalarıdır.

15 Temmuz hain darbe girişimi din istismarcılarının ülkemize verdikleri zararın boyutlarını ortaya koyması açısından ibret verici bir hadisedir. 15 Temmuz'un yıldönümünde bu menfur girişimi nasıl değerlendirirsiniz, toplum olarak buradan hangi dersleri çıkarmamız gerekir?

İnsanımıza dini doğru bir şekilde öğretilmediğimiz zaman bazı kişilerin birtakım yanlışlara inandırılarak kendilerine neler yaptırılabilceğinin en tipik örneği 15 Temmuz'dur. Elebaşlarının, Allah'la peygamberle doğrudan görüştüğü iddiasına inanan insanlar eliyle gerçekleşen bu ihanet, dini doğru öğrenmenin ve öğretmenin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Müslümanların görevi hakikati doğru bir şekilde öğrenmek ve hakkın temsilcisi ve savunucusu olmaktır. Kendi tabii olduğu kişiyi hakikatin yegâne kaynağı gibi gören yaklaşımların ne kadar hatalı ve ne kadar tehlikeli olduğunu 15 Temmuz bize gösterdi. Kendi aleyhine de olsa hakkı gözeten, adaletten ve haktan ayrılmayan insan yetiştirme hedefinden şaşarak devletin çeşitli kademelerine ve her yere insan yerleştirmeyi hedef haline getiren ve bunun için İslam'ın meşru kılmadığı

birtakım yolları meşru kabul eden yaklaşımların da dinen ne büyük hata olduğunu gördük bu darbe girişiminde. Bundan sonra önemli olan, aynı hataları tekrarlamamaktır. Bunun için en başta çocuklarımıza güzel dinimizi sevdirek ve sağlıklı bir şekilde öğretmek gerekmektedir. Hiç kuşkusuz bu hususta en büyük görev din görevlilerimize yani din gönüllülerimize düşmektedir. Bu alanda boşluk bırakmaksızın toplumun ihtiyaç duyduğu dinî bilgiyi vermek ve dinimizi güzel temsil etmek en büyük görevimizdir.

Söz konusu örgütlerin zararlarını bertaraf etmenin en önemli yolu İslam dininin sahih bilgisine ulaşmaktan geçmektedir. İslam'ı doğru kaynaklardan öğrenme konusunda hem kurum hem de fert olarak nelere dikkat etmemiz gerekiyor?

Dinimizin kaynakları bellidir. En başta Kur'an ve sünnet olmak üzere İslam'ın metodolojisini, temel bilgi kaynaklarını, tarihî tecrübeyi ve güncel talep ve ihtiyaçları gözeterek dinî bilgi üretmek ve bu bilgiyi toplumun her kesimine güzel bir şekilde ulaştırmak gerekmektedir. Elbette dinî bilgiye erişim kimsenin tekelinde değildir. Ehliyet ve liyakat sahibi herkes usulünce bu bilgiye ulaşabilir ve ulaştığı bilgiyi paylaşabilir. Bu hususta önemli olan ehliyet ve liyakattir. Ülkemizde kurumsal olarak bu işi Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat fakülteleri yapmaktadır. Başkanlığımızda bu büyük vazife hiç kuşkusuz Din İşleri Yüksek Kurulunun omuzlarındadır. Kurulumuz bu hususta üzerine düşeni yapmaya çalışmaktadır. Bunun için önemli projeler yürütmektedir.

İstismar edilen dini kavramların doğrusunu ortaya koymak üzere bazı temel İslami meselelerin açık bir şekilde ele alınması önem arz etmektedir. Sözelimi DEAŞ ve benzeri terör örgütlerinin çokça istismar ettiği hilâfet, cihat, istişhad, darü'l-harb ve darü'l-islam, tekfir gibi başlıklarda, hilafetin ne olduğunun, İslam'da yönetim biçiminin ve demokrasinin, darü'l-harp ve darü'l-islam kavramlarının, cihadın, istişhadın İslami bir bakış açısıyla değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Aynı şekilde küfür, şirk, tekfir, tağut ve irtidat gibi dini kavramların ve tekfirin neticelerinin açık seçik ilmi bir bakış açısıyla açıklanması gerekmektedir. Kurulumuz bu doğrultuda ortaya koyduğu ve çalışmalarını yürüttüğü bir proje ile bütün bu konuları açıklayan küçük çaplı kitaplar hazırlamaktadır. Diğer taraftan tabi oldukları önderlerini, liderlerini, şeyhlerini manevi anlamda mutlak bir otorite kabul ederek hakikati onların tekelinde sanan FETÖ benzeri oluşumlar açısından da manevî otorite (itaat), Mehdilik ve Mesihlik, rüya, keşif, ilham, gayp gibi kavramların ilmi olarak anlatılması da önemli ihtiyaç alanlarındandır. Yürütülen projenin bir parçasını da bu istikamette hazırlanmakta olan kitapçıklar oluşturacaktır.

Bir diğer istismar alanı da Selef ve Selef-i salihindir. Bu anlamda Selef nedir? Selefi salihin kimdir? İslam'ın özellikle ilk üç kuşağının yolu ve bu yolun özellikleri nelerdir? Bütün bunlar da bu alanda yürütülmekte olan projenin bir diğer kısmını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Din İşleri Yüksek Kurulunun sürdürdüğü diğer bir proje de polemik konusu yapılan dini meselelerin ilmi bakımdan değerlendirilmesini hedefleyen çalışmamızdır. Bu anlamda popülist bir şekilde televizyon ekranlarında polemik yapılan birtakım konular yaklaşık seksen kadar başlıkta bir araya getirilerek doğrusunun ilmî olarak ortaya konması hedeflenmiştir. Bu çalışmamız da devam etmektedir.

Anadolu'nun İslam'la buluşmasında Tasavvufun büyük payı vardır. Tasavvufun şeyhlik, intisap, teslimiyet, rabita, zikir gibi kavramları da - işin ehli olanları dışarda tutarak söyleyelim ki- en çok istismar alanlarından biri haline gelmiştir. Din İşleri Yüksek Kurulumuz bu hususu göz önünde bulundurarak hem alan uzmanlarıyla hem de bu alanda samimi bir şekilde var olan kişilerle istişarelerde bulunarak bu alanda da önemli bir projeyi hayata geçirmiştir. 'Tasavvufun Doğru Anlaşılmasına Yönelik Yayınlar' başlığını taşıyan bu proje konunun doğrusunu ortaya koyan bir dizi yayından oluşmaktadır. Bütün bu projeler, sahih dini bilgi üreterek meselenin doğrusunu ortaya koyma çabamız istikametinde sürdürdüğümüz çalışmalardır. Bu samimi çalışmaların milletimizin doğruyu anlamasına ve sahtesinden ayırt etmesine katkı sağlayacağını ümit ediyoruz. Bu hususta eğitim kurumlarımızla işbirliği içerisinde hareket edilmesine ihtiyaç vardır. Çünkü milyonlarca çocuğumuzun ve gencimizin bu bilgilere ulaşabilecekleri ortamlardan biri, din dersleri, Kur'an-ı Kerim ve siyer dersleridir.

Dini istismar eden, hükümlerini çarpıtan ve tahrip eden FETÖ, DEAŞ gibi örgütlere karşı Diyanet İşleri Başkanlığı ve Din İşleri Yüksek Kurulu'nun refleksi nedir? Bu örgütlere yönelik ne gibi faaliyetler yürütülmektedir?

Din İşleri Yüksek Kurulu bu tür örgütlere yönelik olarak raporlar hazırlamakta ve yayınlamaktadır. DEAŞ'ın Temel Felsefesi Ve Dini Referansları, Dini İstismar Ve Tedhiş Hareketi DEAŞ, Kendi Dilinden FETÖ Örgütlü Bir Din İstismarı, FETÖ/PDY Dinî Ve Sosyo-Psikolojik Boyutları ve son olarak yayınladığımız FETÖ'yü çeşitli yönleriyle ele alan makaleler Kurulumuzun bu doğrultuda yaptığı birtakım önemli çalışmalardır. Ayrıca bu hususlar Kurul üye ve uzmanlarımızla bazı illerde gerçekleştirdiğimiz buluşmalarda din gönüllülerimizle konferanslarda paylaşılmıştır.

Başkanlığımızın yapmış olduğu çalışmalar neticesinde bahsedilen örgütler ve onların sebep olduğu tahribat ne ölçüde onarıldı? Söz konusu örgütlere karşı halkımıza ne gibi uyarı ve tavsiyelerde bulunursunuz?

Bu örgütlere karşı akışı durdurmak amacıyla yapılan çalışmaların ve bu meyanda gerçekleştirilen hizmetin büyük olduğunu düşünüyorum. Diğer taraftan çok acil olarak başlatılması gereken bir hizmet daha var kanaatimce. O da şudur: Bu örgütlerle bir şekilde teması olmuş kişilere yönelik iyileştirme çalışmaları. Bunu henüz toplum olarak gerçekleştiremediğimizi düşünüyorum. Bunun için ciddi stratejilerin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Topluma pek çok insanımızı yeniden nasıl kazandırabiliriz? Birtakım zararlı aidiyetlerden nasıl vazgeçirebiliriz? Bunların üzerinde kafa yormamız gerekmektedir. Her türlü ayrılıkçı, ötekileştirici, itici, bulanık, çıkarıcı ve nefret üreten yaklaşımlardan halkımızın uzak durması gerekir. Bu anlamda halkımızın bir millet kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığımızın rehberliğini dikkate almasının onu birtakım yanlışlara sürüklenmekten koruyacağı kanaatindeyim. Diğer taraftan dünyada yayılan İslamofobi, İslam dünyasının içinden geçtiği süreçler, FETÖ, DEAŞ vb. dini istismar eden yapıların ülkemizde ve coğrafyamızda açtığı derin yaralar göz önüne alındığında Başkanlık ve din görevlileri/gönüllüleri olarak ne kadar çok çalışmamız gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu alandaki ihmallerimizin ne büyük hasarlara yol açtığı tecrübelerle sabit olmuştur. Tekrar tekrar aynı sıkıntıları yaşamamak için din görevlileri olarak hepimizin birer din gönüllüsüne dönüşmesi, dinimize, tarihimize, ümmete ve milletimize karşı borcumuzdur.